

Puoli vuosisataa yritysten eriarvoista kohtelua leipomoalalla

Elintarvikealan työehtosopimukset umpeutuvat tammikuun lopussa 2023. Työehtosopimuksen sisällöstä neuvottelevilla työmarkkinajärjestöillä ETL ja SEL on jälleen kerran mahdollisuus poistaa leipomoiden työntekijöitä koskevassa työehtosopimuksessa jo noin 50 vuoden ajan ollut osa-aikaisten työntekijöiden palkkaamista koskeva kohtuuton määräys. Siis määräys, jonka kirjaimellinen noudattaminen asettaisi toistensa kanssa kilpailevat leipomoyritykset täysin eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden. Siihen, että kyseisen työehtosopimusmääräyksen soveltaminen johtaa kohtuuttomuuteen, vaikuttaa olennaiselta osaltaan myös suomalainen syrjivä työlaainsäädäntö.

Selvyyden vuoksi alkuun todettakoon, että työehtosopimuslain mukaan osa-aikaisten työntekijöiden palkkaaminen on Suomessa täysin sallittua. Siihen selvyys sitten loppuukin, ainakin leipomotoimialan osalta. Tähän synnä on se, että ETL:n ja SEL:n välillä solmitun leipomoiden työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen 34 §:n (Osa-aikatyöntekijät) ensimmäisessä virkkeessä rajoitetaan ja/tai yritetään rajoittaa osa-aikaisten työntekijöiden palkkaamista. Kyseisessä määräyksessä todetaan, että ”Työnantaja voi ottaa työhön viikonloppuapulaisia sekä mikäli paikallisesti sovitaan muitakin työntekijöitä edellä tarkoitettuja enimmäistyöaikoja lyhyemmänkin työajan puitteissa”.

Työtuomioistuimien, joka käsittelee vain järjestäytyneiden työnantajaliittoon kuuluvien yritysten asioita, on tapauksessa TT 2016:6 tulkinnut leipomoiden työntekijöitä koskevaa 34 §:ää toteamalla, että ”edellä kerrotuilla perusteilla työehtosopimuksen sanamuotoa parhaiten vastaava tulkinta on, että osa-aikatyön käyttäminen muulloin kuin viikonloppuisin edellyttää paikallisesti voimassa olevaa sopimusta”.

Tässä kohtaa on tärkeää huomioida suomalaisen työlaainsäädännön syrjivä elementti eli se, että työehtosopimuslaissa olevan määräyksen perusteella paikallisia sopimuksia saavat tehdä (ks. TSL 13 luku 8 §) leipomoiden tes:n 34 §:n kaltaisissa asioissa vain järjestäytyneet työnantajaliittoon kuuluvat yritykset. Eli leipomotoimialan osalta vain ETL:ään kuuluvat yritykset. Ja kun näin on, miten sitten ETL:ään kuulumattomat järjestäytymättömät yritykset, jotka noudattavat työehtosopimusta yleissitovuuden nojalla? Saavatko ne palkata lainkaan osa-aikaisia työntekijöitä? Siis sen takia, kun ko. työehtosopimusmääräyksen nojalla vain viikonloppuapulaisia saisi palkata vapaasti ja paikallinen sopiminen on heiltä kiellettyä.

Yleisesti tiedossa on, että monissa sadoissa suomalaisissa leipomoissa on jo vuosikymmenien ajan ollut töissä osa-aikaisia työntekijöitä ilman, että heidän palkkaamisestaan olisi tehty yrityksessä paikallinen sopimus*. Ovatko monet sadat leipomoyritykset toimineet laittomasti, kun ne ovat palkanneet osa-aikaisia työntekijöitä?

Näkemykseni on, että leipomoiden osa-aikatyöntekijöitä koskeva tes:n 34 § ei voi sitoa yleissitovuuden perusteella työehtoso-

pimusta noudattavaa järjestäytymättömää yritystä. Jos näin ei ole, yritykset joutuvat leipomoalalla käsittämättömän eriarvoiseen asemaan. Olisi täysin absurdi tilanne, jos vain ETL:n jäsenenä olevat yritykset voisivat palkata osa-aikaisia työntekijöitä ajalle ma-pe. Kaikki muut suomalaiset leipomoiden tes:siä noudattavat yritykset saisivat palkata ajalle ma-pe vain kokoaikaisia työntekijöitä.

Jokainen ymmärtää, että edellä mainittu olisi täysin kohtuutonta, pelkästään jo kilpailuoikeudellisesti katsottuna. ETL ja SEL olisivat asettaneet suomalaisen työlaainsäädännön suosiollisella

avustuksella työnantajaliittoon kuulumattomat järjestäytymättömät yritykset kilpailuoikeudellisesti heikompaan asemaan kuin niiden kanssa kilpailevat järjestäytyneet ETL:n jäsenyritykset. Tässä kohtaa tulee huomiotavaksi myös Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (oikeustoimilaki) ja sen 36§:ssä todettu: ”jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovitella tai jättää se huomioon ottamatta”.

Yritysten eriarvoista tilannetta lisää se, että Suomessa on samanaikaisesti paljon leipomoita ja konditorioita, jotka soveltavat työntekijöidensä työehtoihin muuta kuin leipomoiden työehtosopimusta, kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemusalalla noudatettava MaRa:n/Paltan välistä työehtosopimusta. Tuota sopimusta noudattavat leipomoyritykset voivat palkata osa-aikaisia työntekijöitä työehtosopimusmääräysten sitä estämättä.

Tiedän, että joidenkin mielestä tätä asiaa ei pitäisi nostaa keskusteluun, kun kyseisen määräyksen kanssa on leipomotoimialalla kuitenkin jotenkin pärjätty jo yli 50 vuoden ajan. Mutta eivät asiat vaikenemalla itsestään miksikään muutu, kun ne eivät ole muuttuneet 50 vuoteen.

Vilpitön ehdotukseni on, että tulevalla työehtosopimuskierröksellä ETL ja SEL poistavat työehtosopimuksesta kyseisen sekaannusta, vaivaa ja ylimääräistä työtä aiheuttavan määräyksen. Erityisesti pienet ja keskisuuret leipomoyritykset ovat jo muutoinkin riittävän vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. On aika lopettaa tähän asiaan liittyvä vuosikymmeniä kestänyt työmarkkinapoliittinen peli, ja antaa yrityksille myös tältä osin työrauha. Suomessa usein korostetaan, erityisesti ay-liikkeen toimesta, yhdenvertaista kohtelua. Nyt SEL:llä on oiva tilaisuus näyttää, että yhdenvertainen kohtelu koskee myös yritystoimintaa.

Hyvää joulua ja uutta vuotta!

Mika Väyrynen

* TEM:n marraskuussa 2021 julkaiseman leipomoalan toimialaraportin mukaan Suomessa toimii noin 600 leipomoa/konditoriaa. Tilastokeskuksen leipomotilaston mukaan yrityksiä olisi 810. Näistä ETL:n jäsenenä on noin 20 leipomoa, jotka soveltavat leipomoiden työntekijöitä koskevaa tes:siä.